

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ *WAR* В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА МОВЛЕННІREPRESENTATION OF THE CONCEPT *WAR*
IN THE ENGLISH LANGUAGE AND SPEECH

Савранчук І.П.,

orcid.org/0000-0001-6191-2298

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Тхор Н.М.,

orcid.org/0000-0003-4306-4242

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Стаття присвячена дослідженню концепту *WAR* в англійській мові та мовленні, що є актуальним не лише в межах сучасної когнітивної парадигми, а і у контексті сучасних глобалізаційних процесів, міжкультурної комунікації та викликів сучасності, таких як інформаційні війни, геополітичні конфлікти та вплив масмедійної риторики на суспільну свідомість. Концепт *WAR* розглядається як багатовимірний когнітивно-семантичний феномен, який відображає як традиційні уявлення про війну, так і сучасні інтерпретації цього поняття в різних дискурсивних контекстах. Метою дослідження є виявлення особливостей репрезентації концепту *WAR*, аналіз його мовних, семантичних і прагматичних характеристик, а також встановлення зв'язків між мовними засобами вираження концепту та культурними, соціальними й ідеологічними чинниками, які впливають на його формування. У дослідженні використано комплексну методiku: когнітивно-дискурсивний аналіз для вивчення способів концептуалізації *WAR* у текстах різних жанрів і дискурсів (публіцистичного, політичного, художнього); метод фреймового аналізу для моделювання структурної організації концепту та визначення його ключових компонентів; компонентний аналіз для ідентифікації базових семантичних ознак концепту; аналіз метафоричних моделей, таких як *WAR IS A GAME*, *WAR IS A FIRE*, і *WAR IS A DISEASE*, які відображають такі концептуальні ознаки: стратегічність, руйнівність і згубність цього явища. Результати проведеного дослідження демонструють гнучкість і багатогранність концепту *WAR*, його адаптацію до різних дискурсивних умов та ключову роль у формуванні культурних, соціальних і мовних уявлень про конфлікти й боротьбу. Дослідження сприяє не лише поглибленню розуміння когнітивно-семантичної специфіки англійської мови, але й розвитку міжкультурного діалогу, що є особливо важливим у сучасному мультикультурному світі.

Ключові слова: концепт, когнітивна лінгвістика, когнітивно-дискурсивний аналіз, фреймовий аналіз, метафоричні моделі.

The article is devoted to the study of the concept *WAR* in the English language and speech, which is relevant not only within the framework of the modern cognitive paradigm, but also in the context of modern globalization processes, intercultural communication and challenges of modernity, such as information wars, geopolitical conflicts and the influence of mass media rhetoric on public consciousness. The concept *WAR* is considered as a multidimensional cognitive-semantic phenomenon that reflects both traditional ideas about war and modern interpretations of this concept in various discursive contexts. The aim of the study is to identify the features of the representation of the concept *WAR*, analyze its linguistic, semantic and pragmatic characteristics, as well as establish connections between the linguistic means of expressing the concept and the cultural, social and ideological factors that influence its formation. The study used a comprehensive methodology: cognitive-discursive analysis to study the ways of conceptualizing *WAR* in texts of various genres and discourses (publicist, political, artistic); the frame analysis method to model the structural organization of the concept and determine its key components; component analysis to identify the basic semantic features of the concept; analysis of metaphorical models, such as *WAR IS A GAME*, *WAR IS A FIRE*, and *WAR IS A DISEASE*, which reflect the following conceptual features: strategicity, destructiveness, and perniciousness of this phenomenon. The results of the study demonstrate the flexibility and versatility of the given concept, its adaptation to various discursive conditions, and its key role in the formation of cultural, social, and linguistic representations of conflicts and struggle. The study contributes not only to a deeper understanding of the cognitive-semantic specificity of the English language, but also to the development of intercultural dialogue, which is especially important in the modern multicultural world.

Key words: concept, cognitive linguistics, cognitive-discursive analysis, frame analysis, metaphorical models.

Постановка проблеми. Актуальність лінгвокогнітивних досліджень зумовлена їхньою здатністю розкривати зв'язок між мовою, мисленням та культурою, що є важливим у контексті глобалізації та міжкультурної комунікації. Подібні присвячено вивченню концептуальних систем,

аналізу національних мовних картин світу та розвитку технологій штучного інтелекту, пов'язаних із мовою [5].

В сучасному глобалізованому світі концепт *WAR* набуває особливого значення як у політичному, так і у соціокультурному контексті. Його

репрезентація в англійській мові та мовленні відображає не лише історичний розвиток англійських країн, а й сучасні геополітичні, соціальні та культурні реалії. Концепт WAR є одним із ключових у когнітивно-семантичній системі англійської мови, втілюючи складні смислові, емоційні та ідеологічні компоненти. Особливої актуальності набуває аналіз даного концепту у контексті сучасних викликів, таких як інформаційні війни, геополітичні конфлікти та вплив масмедійної риторики на суспільну думку. Дослідження механізмів мовної репрезентації цього концепту в англійській мові дозволяє не лише виявити його когнітивно-семантичну структуру, але й сприяє розвитку міжкультурного розуміння у сучасному мультикультурному світі.

Концепт WAR в англійській мові є багатовимірним і складним феноменом, який охоплює широку палітру семантичних, емоційних та ідеологічних аспектів. Його репрезентація у мовленні відображає як традиційні уявлення про війну, так і сучасні інтерпретації цього поняття у контексті глобалізації, медіатизації та політичного дискурсу. Попри значну кількість досліджень, присвячених когнітивним і семантичним аспектам концептів [1; 3], аналіз концепту WAR в англійській мові залишається фрагментарним.

Проблема полягає у тому, що репрезентація цього концепту є динамічною і залежить від контексту його використання: політичної риторики, медійного дискурсу, літературних текстів чи розмовного мовлення. Вищезазначене створює потребу у системному підході до вивчення мовних засобів, які формують даний концепт, та їхнього впливу на формування уявлень про конфлікти і боротьбу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Когнітивна лінгвістика є відносно новою школою лінгвістичної думки. Її становлення розпочалося у 70-х роках ХХ століття з досліджень невеликої групи американських науковців. Основну увагу перших досліджень було приділено взаємозв'язкам між мовою і свідомістю, які не могли бути пояснені лише через аналіз внутрішніх структурних особливостей мови. Натомість учені прагнули розкрити залежність мовних структур від зовнішніх факторів і контекстів, що оточують мову [6].

А. Приходько наголошує, що лінгвоконцептологічний підхід порівняно з традиційною семантикою характеризується орієнтацією на розширення гуманітарного знання, що забезпечує більшу пояснювальну силу щодо універсальних і етноспецифічних аспектів культури, мовної свідомості та комунікативної поведінки. Цей підхід

залучає методологічний потенціал різних наукових дисциплін, розглядає семантику мовних одиниць у етно-, соціо- та субкультурній перспективі, застосовує фреймове моделювання когнітивних конструктів і збагачує мовознавство інноваційними методами та новим емпіричним матеріалом, що розширює можливості досліджень у лінгвокогнітивному, лінгвокультурологічному та інших напрямках [2, с. 7–8].

О. Селіванова детально окреслює основні завдання лінгвоконцептології як науки про концепти, зокрема: розмежування концепту та поняття, залежність концепту від мовної вербалізації, його класифікація за способами формування, зв'язок із значенням, а також аналіз оцінно-емотивних, ціннісних і прагматичних компонентів у його структурі. Дослідження охоплює питання належності концептів індивідуальній або колективній свідомості, залежності їхнього обсягу від репрезентації, типологію, структуру та методи аналізу концептів [4, с. 411].

Отже, когнітивна лінгвістика є сучасним напрямом мовознавства, що ґрунтується на дослідженні взаємозв'язків між мовою, свідомістю та зовнішніми чинниками. Лінгвоконцептологічний підхід, як одна з ключових складових когнітивної лінгвістики, розширює горизонти гуманітарного знання, інтегруючи методології з різних дисциплін і зосереджуючи увагу на культурних, соціальних і субкультурних аспектах мовних явищ. Він також пропонує нові інструменти для аналізу концептів, зокрема їх структури, типології, емоційних та ціннісних компонентів, що забезпечує більш глибоке розуміння як універсальних, так і специфічних для окремих культур явищ.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення особливостей репрезентації концепту WAR в англійській мові та мовленні, зокрема аналіз його мовних та когнітивних характеристик, семантичних і прагматичних аспектів, а також способів його реалізації в дискурсі. Дослідження спрямоване на встановлення зв'язку між мовними засобами вираження концепту WAR і культурними, соціальними та ідеологічними чинниками, що впливають на його формування та функціонування.

Для досягнення мети дослідження застосовано комплексну методику, яка дозволяє всебічно проаналізувати концепт WAR в англійській мові та мовленні. Когнітивно-дискурсивний аналіз використовується для вивчення способів концептуалізації WAR у текстах різних жанрів і дискурсів, таких як публіцистичний, політичний та художній. Метод фреймового аналізу дозволяє

моделювати структурну організацію концепту та визначати його ключові складники. Крім того, компонентний аналіз допомагає ідентифікувати базові семантичні ознаки, що визначають характер концепту WAR.

Виклад основного матеріалу. Репрезентація концепту WAR в англійській мові та мовленні демонструє його багатогранність залежно від жанру та дискурсу. Когнітивно-дискурсивний аналіз дав змогу дослідити, як концепт WAR репрезентується та інтерпретується в різних жанрах і дискурсах, відображаючи багатогранність його сприйняття.

У публіцистичному дискурсі WAR часто представлений через яскраві метафори, які викликають емоційний відгук у читачів. Наприклад, у газетних заголовках можна зустріти фрази на кшталт *"The war on climate change"* або *"The battle against inequality"*, де війна метафорично використовується як символ інтенсивної боротьби з глобальними викликами [9].

У політичному дискурсі концепт WAR найчастіше використовується для легітимації дій урядів або коаліцій. Наприклад, вислови на кшталт *"We are at war against terror"* або *"This is a necessary war for peace"* підкреслюють стратегічність і неминучість військових дій [9]. Політики часто використовують такий підхід для створення відчуття єдності та мобілізації суспільства навколо спільної мети. У цьому дискурсі WAR нерідко постає як явище, яке має чіткі цілі та виправдані наслідки.

Художній дискурс розкриває концепт WAR через особисті переживання героїв або деталізовані описи подій. Так, наприклад, збірка оповідань Тіма О'Браєна *"The Things They Carried"* присвячена В'єтнамській війні й висвітлює як емоційний, так і фізичний тягар, який несуть солдати. Символічним елементом у тексті стають речі, які вони носять із собою, що перетворюються на метафору для страху, провини та пам'яті. Уривок *"They carried all the emotional baggage of men who might die. Grief, terror, love, longing—these were intangibles, but the intangibles had their own mass and specific gravity, they had tangible weight"* [9] показує, що війна виходить за межі бойових дій, стаючи внутрішньою боротьбою кожного солдата.

Роман Ернеста Хемінгуей *"For Whom the Bell Tolls"* зображає Громадянську війну в Іспанії як неминучий виклик, що потребує морального вибору. Головний герой Роберт Джордан стикається з глибокими етичними дилемами. В уривку *"There is nothing noble in war except for the*

courage and camaraderie of the men who fight it" [9] Хемінгуей підкреслює абсурдність і трагізм війни, але також показує людську стійкість і відданість.

Роман Джозефа Геллера *"Catch-22"* є сатирою на Другої світової війни, у якій висміюється бюрократична абсурдність військового життя. Концепт війни тут представлений через культову фразу: *"Catch-22 means they have a right to do anything we can't stop them from doing"* [9]. У цьому контексті війна є не лише актом насильства, а й абсурдною системою, що створює ситуації, у яких людське життя втрачає свою цінність.

У романі Курта Воннегута *"Slaughterhouse-Five"* війна постає через поєднання фантастики та автобіографічних елементів, які відображають жахи Другої світової війни. В описі бомбардування Дрездена звучить: *"Everything was gone but the cloud of unknowing"* [9], що символізує хаос і відсутність будь-якої логіки чи порядку. Автор акцентує увагу на абсурдності та нелюдності війни, показуючи її руйнівну природу.

Отже, у публіцистичних текстах WAR викликає тривогу або закликає до дії; у політичному дискурсі – виправдовує дії й формує стратегії; у художньому – розкриває складність і багатогранність людського досвіду.

Фрейм концепту WAR є складною когнітивною структурою, яка охоплює ключові елементи, що відображають багатогранність явища війни. Основними компонентами цього фрейму є дійова особа (солдат, армія, держава, коаліція), ціль (захист території, досягнення перемоги, знищення ворога, відновлення справедливості), сценарій (битва, напад, оборона, мирні переговори) та результат (перемога, поразка, компроміс, руйнування). Кожен із цих компонентів набуває унікального акценту залежно від дискурсивного контексту.

У політичному дискурсі концепт WAR зосереджується на раціональних і стратегічних аспектах. Наприклад, війна часто представлена як необхідний крок для захисту національних інтересів або підтримання міжнародного порядку. Вислови на кшталт *"We fight to protect our freedom"* або *"This war is a necessary evil"* акцентують увагу на виправданості дій та їхніх стратегічних цілях. Тут дійовими особами виступають держави, лідери або коаліції, а сценарії передбачають планування операцій, дипломатичні маневри та контроль за ситуацією.

У художньому дискурсі фрейм WAR набуває емоційного забарвлення, зосереджуючи увагу на людських переживаннях, моральних дилемах та

травматичних наслідках. Персонажі в літературі або кіно можуть представляти солдатів, жертв війни чи спостерігачів, які стикаються з руйнівними наслідками конфліктів. Тут сценарії включають не лише битви, а й моменти страху, втрат та пошуку сенсу серед хаосу.

У публіцистичному дискурсі концепт WAR часто розглядається як глобальна проблема або криза, яка потребує негайного вирішення. Наприклад, у заголовках газет фрази на зразок *"The war on poverty"* або *"The fight against climate change"* використовують метафору війни, щоб підкреслити масштабність і серйозність викликів. У цьому випадку фрейм адаптується до умов, де війна є не фізичним конфліктом, а символічною боротьбою з труднощами.

Таким чином, фрейм концепту WAR є гнучким і багатозначним. Він адаптується до специфіки дискурсу, відображаючи як стратегічні й раціональні аспекти війни в політиці, так і її емоційні та гуманітарні наслідки в художній літературі та медіа, що свідчить про його центральну роль у формуванні культурних, соціальних та мовних уявлень про конфлікт.

Метафоричні моделі [7], такі як WAR IS A GAME (*"Winning the war depends on the strategy"*), WAR IS A FIRE (*"The war spread like wildfire"*) і WAR IS A DISEASE (*"War infects the soul of humanity"*), допомагають відобразити різні аспекти сприйняття війни, включаючи її стратегічність, руйнівність і згубність.

Семантична структура концепту включає ключові компоненти, такі як агресія, руйнування, стратегія, захист і наслідки. Вони формують основні значення концепту WAR, що адаптуються до конкретного контексту, зберігаючи базові риси. Аналіз демонструє культурно та емоційно насичений характер концепту, який відображає мовну й когнітивну специфіку англійської мови.

Висновки. Репрезентація концепту WAR в англійській мові та мовленні є багатогранним

феноменом, який відображає взаємодію мови, культури, історії та сучасних соціальних реалій. Дослідження показало, що концепт WAR має складну когнітивно-семантичну структуру, яка адаптується до різних дискурсивних контекстів. У публіцистичному дискурсі він представлений як метафора боротьби з глобальними викликами, що викликає емоційний відгук і мобілізує увагу аудиторії. Політичний дискурс використовує концепт WAR для легітимації дій і створення стратегічних наративів, підкреслюючи раціональність і неминучість війни. Художній дискурс, натомість, розкриває глибокі емоційні та моральні аспекти війни, акцентуючи увагу на людських переживаннях і травматичних наслідках.

Фрейм концепту WAR включає дійових осіб, цілі, сценарії та результати, які набувають різних акцентів залежно від контексту. Метафоричні моделі, такі як WAR IS A GAME, WAR IS A FIRE, і WAR IS A DISEASE, дозволяють висвітлити різні аспекти сприйняття війни: її стратегічність, руйнівність і згубність. Ці моделі демонструють, як концепт WAR функціонує як інструмент для формування уявлень про конфлікти та боротьбу.

Аналіз семантичної структури концепту показав, що він складається з базових компонентів, таких як агресія, руйнування, стратегія, захист і наслідки, які є універсальними, але адаптуються залежно від культурного та соціального контексту. Ці елементи дозволяють концепту WAR зберігати свої ключові риси, водночас відображаючи специфіку кожного дискурсу.

Загалом, концепт WAR відіграє центральну роль у когнітивно-семантичній системі англійської мови, виступаючи не лише як засіб комунікації, а й як інструмент відображення та впливу на соціальні уявлення. Його дослідження сприяє не лише глибшому розумінню мовних механізмів, але й формуванню міжкультурного діалогу в умовах сучасного глобалізованого світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гоменюк О. Концепт ВІЙНА в індивідуально-авторській картині світу Оксани Забужко (на матеріалі збірки «І знов я влізаю в танк...»). *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2018. № 6. С. 21–26. <http://dx.doi.org/10.14746/sup.2018.6.02>.
2. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя: «Прем'єр», 2008. 332 с.
3. Рись Л., Якимчук М. Лексикографічна репрезентація концепту FRIEDEN в сучасній німецькій мові. *Актуальні питання іноземної філології*. 2021. № 12. С. 180–186. <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2020-12-26>
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
5. Строченко Л. В. Вербалізація концепту GENIUS / ГЕНІЙ в англійській мові художнього мовлення. *Нова філологія*. 2024. № 95. С. 56–61. <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-95-8>
6. Evans V., Green M. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Hillsdale (NJ): Lawrence Erlbaum Associates, 2006. 830 p.
7. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: Chicago University Press, 1985. 242 p.
8. *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. Geeraerts D., Cuyckens H. (eds.). Oxford: Oxford University Press, 2010, 1368 p.
9. British National Corpus. URL: <https://www.english-corpora.org/bnc/> (дата звернення: 12.12.2024).